

PASTIRSKO PISMO

KATOLIŠKIH ŠKOFOV JUGOSLAVIJE, IZDANO NA VSESPLOŠNIH
ŠKOFOVSKIH KONFERENCAH V ZAGREBU DNE 20. SEPT. 1945.

V preteklem tednu se ni nič tako svetovnovažnega zgodilo, kar bi naše bralce posebno zanimalo, pač pa je izšel in je bil v celi Titovi Jugoslaviji preteklo nedeljo iz vseh prižnic bran pastirski list vseh jugoslovanskih katoliških škofov. Zato prinašamo, kot edini slovenski katoliški list v Evropi, to pastirsko pismo v celoti. Iz njega bodo naši primorski katoličani najzanesljivejše zvedeli, kako se godi naši sv. Cerkvi v novi federativni demokraciji Jugoslaviji. Pogled na to stanje ni nič razveseljiv, a prav je, da resnici pogledamo v oči, kakršna je. — Večino druge vsebine preložimo na prihodnjo številko lista.

Op. ur.

Predragi verniki v Kristusu!

Mi, katoliški škofje, zbrani na plenarnih konferencah v Zagrebu, smatramo za svojo pastirsko dolžnost, da s teh konferenc naslovimo nekaj besed na vas, svoje drage vernike.

Po težkih in dolгих letih čakanja je slednjič končana vojna, v kateri je izkpravelo človeštvo, kakor v nobeni doslej, kar jih ljudje pomnijo. Njen krvavi bič ni prizanesel niti naši zemlji. Vojne grozote so po večkrat predvajale nekatere kraje naše domovine. Za seboj so pustile opustošenje, pogorišča in solze. Prebivalstvo celih dežel se je razredčilo. Toliko družin je razdejanih, tako številne sirote brez staršev zapuščene, toliko mater in žena, očetov in otrok ožaloščenih. Skoro nikogar ni, ki ne bi žaloval za katerim dragim pokojnim. Vsi smo občutili pomanjkanje, lakoto in bolezn, ki redno spremljajo vsako vojsko. Se več! Ta svetovna vojna je zadela našo zemljo dvakrat težko. Krvavi boji so se v našo veliko žalost bili med brati po krvi. Bratomorna borba, ki je nekda razdvajala ude iste družine, je prinesla še posebno krvave posledice. Vojna pustošenja so zaradi posebnih okoliščin dvojne okupacije po tujih vojskah in notranjih borb dosegla tak razmah, kakor v redko kateri deželi. Zato smo ob vesti, da je vojna v svetu in pri nas navsezadnje končana, občutili globoko potrebo, da se vsemogočnemu Bogu zahvalimo, da nas je obvaroval nadaljnjega vojnega gorja in bratomornega boja.

Konec vojne nam je prinesel velike in globoke spremembe na vseh življenjskih področjih. Pred našimi očmi izginja takorekoč vse, kar je nekda bilo temelj vsakdanjega življenja. Državna skupnost je dobila novo ime: Demokratska Federativna Jugoslavija. Njena zakonodaja, sami temelji, na katerih počiva, so popolnoma novi, ona sama pa ne želi imeti mnogo skupnega s preteklostjo. Oblast in sodstvo, šol-

stvo in gospodarstvo diha nov revolucionarni duh.

Poslanstvo Cerkve

Ni stvar katoliške Cerkve, predpisovati svojim vernikom, kako naj uredijo svoja politična, narodna in gospodarska vprašanja, dokler so le ta v skladu s plošnimi in pravnimi načeli, ki vežejo vsakega človeka. Ona se v čisto političnih vprašanjih drži nauka svojega Ustanovitelja: Dajte torej cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega (Mt 22, 21). To načelo izvaja pri vseh narodih in v vseh deželah sveta. Ljubi vse narode z enako ljubeznijo, ker v vsakem človeku gleda brata, ki je odrešen z isto Kristusovo krvjo. Njej je pred vsem in nadvse pri srcu duhovna blaginja njenih vernikov. Za njo se ona zavzema, za njo skrbi v vseh oblikah državnega in gospodarskega življenja, ki si ga posamezni narodi svobodno izberejo.

Ta skrb za duhovno blaginjo vseh vas, dragi verniki, nas navdihuje v tem trenutku, ko na vas naslavljamo prvo pastirsko pismo v Demokratski Federativni Jugoslaviji. Za to blaginjo nosimo pred Bogom veliko odgovornost. V zavesti te odgovornosti želimo, da se povojne težave, ki vladajo po vsem svetu, tudi v naši državi čim prej uredijo. V tej nameri se obračamo na vas s tem pastirskim pismom.

Cerkve in državna oblast

Pred koncem vojnih operacij je zvezna vlada v Belgradu izdala slovesno izjavo, da bo spoštovala svobodo veroizpovedi in svobodo vesti, kakor tudi zasebno lastnino. Vlada Federalne Hrvatske si je v začetku svojega dela osvojila ta načela, a je tudi dodala, da razmere v katoliški Cerkvi po njenem pojmovanju niso zadovoljive. Mi smo si v prvih dneh, ko smo mogli stopiti v stik z novimi državnimi oblastmi, prizadevali, da bi razložili merodajnim činiteljem potrebe in stališče katoliške Cerkve. Ker je bilo marsikaj, kar je pri-

nesel novi duh v državno upravo, v nasprotju s položajem in pridobljenimi pravicami Cerkve in s tem tudi na škodo vaše duhovne blaginje, predragi verniki, smo opozorili merodajne činitelje, da se vsa sporna vprašanja med Cerkvijo in državo rešujejo po medsebojnem sporazumu. V tem smislu smo dobili z najvišjega mesta državne oblasti obljubo, da se bo tako postopalo. Zadnje besede v vseh vprašanjih, ki skupno zanimajo Cerkve in državo, bo po predpisih cerkvenega ustroja imela sv. stolica. Ona je vrhovni sodnik v vseh vprašanjih verskega in cerkvenega življenja vseh vernikov. Od časa do časa smo si prizadevali, da pismeno seznanimo merodajne oblasti s stališčem, ki ga ima katoliška Cerkve do posameznih vprašanj, katera je življenje postavljalo pred nas. Pri tem smo vedno imeli pred očmi skupno blaginjo vseh.

Toda kljub vsej dobri volji in našemu prizadevanju so se razmere razvijale v drugo smer. Ko gledamo ta razvoj razmer in položaj, v katerega je dovedena katoliška Cerkve, ter neprecenljive duhovne dobrine milijonov njenih vernikov, čutimo dolžnost, da odkrito navedemo vse težave in vse neugodnosti, v katerih je katoliška Cerkve. Mi vsi tvorimo eno duhovno občestvo, skrivnostno Kristusovo telo: „Kakor imamo namreč v enem telesu mnogo udov, ... tako je množica nas eno telo v Kristusu, posamezni pa med seboj udje“ (Rim 12, 5). In v teh dneh je tudi na nas naslovljeno ganljivo naročilo apostola narodov sv. Pavla: „... da bomo ostali v resnici in bomo v ljubezni naprej rasli k njemu, ki je glava, Kristus; iz njega prejema vse telo rast, ko se zлага in sestavlja z vsakršno vezjo medsebojne pomoči, po delovanju, kakršno je primerno vsakemu poedinemu delu, in tako samo sebe zida v ljubezni“ (Ef 4, 15-16).

Stanje duhovnikov

Najprej nas, predragi verniki, žalosti in skrbi boleča in strašna usoda mnogih duhovnih pastirjev vaših duš. Že za časa vojne je padlo veliko število duhovnikov, ne toliko v samih vojnih borbah, kolikor zaradi obsodb sedanjih vojnih in civilnih oblasti. Ko so se končale vojaške operacije,

niso prenehale smrtne obsodbe katoliških duhovnikov. Njih število po naših podatkih znaša: 243 mrtvih, 169 v zaporih in taboriščih, 89 pogrešanih, vseh 491. K temu je treba dodati 19 ubitih bogoslovcev, 3 ubite redovniške brate in 4 redovnice. To je število, kakršnega ne pozna zgodovina balkanskih dežel skozi dolga stoletja. Kar pa je najbolj boleče: njim, kakor tudi drugim stotinam in tisočem ni bilo dovoljeno, kar je drugače dovoljeno v civiliziranih deželah tudi najhujšim zločincem, da v zadnji uri prejmejo sv. zakramente. Sodišča, ki so izrekla te smrtne obsodbe, so vršila svoj postopek kratko in sumarno. Obtoženci največkrat niso vedeli za svojo obtožnico vse do razprave same. Pogostokrat jim ni bilo omogočeno, da bi se branili tako, kot to zahteva narava vsake razprave, da bi se namreč branili s pomočjo prič in odvetnika.

Prav tako ima poštena in nepristranska javnost pravico zahtevati pri teh smrtnih obsodbah duhovnikov najbolj bistveno lastnost sodnega postopka, namreč pravičnost. Kdo more dokazati, da so toliki na smrt obsojeni katoliški duhovniki zares zločinci, ki zaslužijo smrtno obsodbo. Mar so vsi ti bili morilci? Tako na primer v frančiškanskem samostanu na Širokem Brijegu so ubili brez sodnega postopka vse frančiškane, ki so tam bili - 28 po številu, čeprav nobeden od njih niti puške ni vzel v roke, kaj šele, da bi se bil boril proti narodno-osvobodilni vojski, kakor so bili lažno obtoženi, in čeprav so skoro vsi bili znani kot nasprotniki fašistične ideologije. Bili so slučajni, ko so ti soči vernikov, široke mase naroda, zahtevale od oblasti, da jim pustijo duhovnike na svobodo, ker oni jamčijo za njihovo nedolžnost. In vendar so bili obsojeni. Očitno je, da se tako sojenje ni vršilo v imenu naroda in njegove krščanske pravice. Nezdržljivo je namreč s krščanskim čutom pravice, ki je v naših vernikih zelo viden, da se smrtna obsodba izreka zato, ker je nekdo drugačnega političnega prepričanja, drugače pa ni storil nobenega hudodelstva. Zakoni pravice so nad posamezni-

mi političnimi nazori in veljajo enako za vse čase in vse ljudi. V imenu te večne pravice dvigamo svoj glas pred vami vsemi, predragi verniki, v obrambo po krivici obsojenih duhovnikov. Toda ne samo njih, temveč tudi drugih tisočev in tisočev vaših sinov in vaših bratov, ki so bili kakor oni, obsojeni na smrt, ne da bi mogli podati svojo obrambo, kakor jo dovoljuje vsaka kulturna država.

S tem, da jemljemo v zaščito toliko po krivem obsojenih duhovnikov, nikakor ne mislimo braniti krivcev. Priznamo, da so bili tudi taki duhovniki, ki so se, zapeljani po nacionalno strankarski strasti, pregrešili zoper sveti zakon krščanske pravice in ljubezni in so zaradi tega zaslužili, da odgovarjajo pred sodiščem svetne pravice. Vendar moramo naglasiti, da je število takih duhovnikov manj kot neznamno in da se težke obdolžitve, ki so se iznašale v tisku in na zborovanjih proti velikemu delu katoliških duhovnikov v Jugoslaviji, morajo uvrstiti med tendenciozne poskuse, da se z namernimi lažmi zavede javnost in spravi ob ugled katoliške Cerkve.

Veliko število duhovnikov je po raznih taboriščih in so obsojeni na dolgoletno prisilno delo. Še več, vse do danes je grško-katoliškemu vladiki dr. Šimraku odvzeta svoboda, dočim nam je usoda škofa Careviča neznana. V taboriščih, ki niso prirejena za daljšo in človeka vredno bivanje, kjer pogosto nimajo zadosti hrane in najbolj preprostih ležišč, morajo mnogi opravljati posle, ki ponižujejo njihovo duhovniško dostojanstvo. Pogosto jim ni omogočeno, biti pri nedeljski službi božji, čeprav so pogoji za to dani, še manj pa se jim dovoljuje, da sami darujejo sv. mašo, četudi bi to bilo v veliko tolažbo in duhovno korist ne samo njim, temveč tudi številnim drugim, ki so zaprti. Tudi ti niso imeli možnosti, da bi se branili in dokazali svojo nedolžnost. Vsa njihova krivda je v tem, da so morda politično drugače mislili kot mislijo tisti, ki so jih obsodili. Za mnoge duhovnike pa, ki so jih odpeljali organi oblasti, danes ne vemo, kje so. Ne pomagajo nobeno povpraševanje, ne poizvedovanje. Izgubila se je za njimi vsaka sled.

Tako velika izguba duhovnikov se hudo občuti v dušnem pastirstvu. Številne župnije nimajo svojih duhovnikov. Zaradi tega peša versko življenje vernikov, ki so v novih razmerah izpostavljeni velikim verskim in duhovnim nevarnostim. Duhovščina se napada po časopisih, obramba se ji pa onemogoča. Medtem ko je po zakonu dovoljeno podvreči kritiki delo verskih služabnikov, se duhovnikom odvzema vsaka praktična

možnost, da bi se v časopisih branili.

Katoliški tisk

Katoliški tisk je druga boleča točka v življenju katoliške Cerkve. Od nekako sto časopisov, ki smo jih imeli pred vojno, danes ne izhaja niti eden. Ko se je iskalo dovoljenje za izdajanje, so se navajali vsi mogoči razlogi, da se dovoljenje ne izda. Omenjalo se je tudi pomanjkanje papirja. A samo iz zagrebškega nadškofijskega dvorca je bilo odpeljano nekaj vagonov papirja, pripravljenega za katoliški tisk.

Katoliške tiskarne so tudi po večini zaprte in onemogočene. Zagrebška Narodna tiskarna se je skušala na vse mogoče načine onemogočiti. Ko ni šlo drugače, je bil ravnatelj tiskarne obsojen na izgubo narodne časti, tiskarna pa, ki ni njegova last, je bila zaplenjena. Šele pred nekoliko dnevi nam je tiskarna na naš protest vrnjena. Velika tiskarna Katoliškega tiskovnega društva v Ljubljani je vzeta iz katoliški rok. Ista usoda je zadela tudi katoliške tiskarne v Mostarju, Šibeniku, Mariboru in Sarajevu. Tako se sistematično in načrtno postopa s katoliškim tiskom. In vendar je svoboda katoliškega tiska za katoliško Cerkve vprašanje, od katerega je odvisna blaginja toliko duš. Kako se bo pod temi pogoji mogel razvijati katoliški tisk, ko mu je odvzeta podlaga, tiskarna in celo papir?

Semenišča

Nič boljše ni stanje semenišč katoliške Cerkve. Cerkve je z največjimi gmotnimi sredstvi in žrtvami zgradila in z največjimi naporji vzdržuje svoja deška in bogoslovna semenišča. Skozi ta so šle stotine in tisoči naših najboljših kmečkih, meščanskih in delavskih otrok, današnjih duhovnikov in uglednih laikov vseh poklicev. Danes je tem semeniščem praktično skoro onemogočen njihov namen. Čeprav je vojna že končana, so nekatera še vedno delno zasedena po vojaštvu, spet druga rekvirirana, kot v Zagrebu na Salati, v Splitu in Travniku, Št. Vidu, Ljubljani, Mariboru, Senju in drugod.

Verouk v šoli

Na vzgojnem področju je katoliški Cerkvi zadana cela vrsta udarcev. Najprej glede vprašanja verouka v šolah. V vseh šolah je poučevanje verouka proglašeno za neobvezno, tako da se tisti, ki hoče verski pouk, mora za to prijaviti. S priznanjem naglašamo, da so katoliški starši naravnost plebiscitno glasovali za poučevanje verouka v vseh šolah, kjer so bili glede tega vprašani. Na Hrvaškem je verouk v letnih spričevalih postavljen na zadnje mesto kot najmanj važen predmet za vse straniške predmete. Razen tega je v vseh šolah, ljudskih in srednjih, verski pouk skrajšan od dveh tedenskih ur na eno. To pa je v

današnjih časih, ko so se potrebe verske vzgoje povečale, občutno nazadovanje, ki pomeni oviranje verske svobode, da celo same možnosti verske vzgoje. V višjih razredih srednjih šol na Hrvaškem je verski pouk popolnoma odpravljen. To postopanje se je obrazložilo z načelom svobode vesti. Ni pa mogoče razumeti, zakaj so oblasti na Hrvaškem tako postopale. Popolnoma različno so uporabile načelo svobode vesti v nižnjih in višjih razredih srednjih šol. Svoboda vesti mora enako veljati za nižje kakor tudi za višje razrede srednjih šol. Drugače se namreč dogaja, kot v tem slučaju, da je mlajšim učencem nižjih razredov srednjih šol ali njihovim staršem dana svoboda odločitve za verouk, odvzeta pa učencem višjih razredov, od katerih imajo oni, ki so stari 18 let, že volilno pravico, nimajo pa pravice svobode vesti glede vprašanja izbire pouka v verouku, ker jim je ta ravno v imenu svobode vesti odvzeta.

Mislamo, da bo dobro, ako vas ob tej priložnosti opozorimo, da imajo o prostovoljnem obiskovanju verouka odločati ne samo otroci, dijaki - priznavati tako svobodo neodraslim otrokom, ki komaj začnejo misliti, bi bilo več kakor nespametno - temveč tudi njihovi starši. Tako namreč odreja Nacionalni komitet oslobodjenja Jugoslavije, poverništvo za prosveto k br. 83, Beograd, februarja 1945. Nasprotna praksa nekaterih učiteljev in profesorjev, ki prepustjajo otrokom samim svobodo odločanja, ali hočejo verouk ali ne, je torej v nasprotju z navedeno odredbo.

Katoliške šole

Katoliška Cerkve je vzdrževala večje število privatnih srednjih šol s pravico javnosti. Tem šolam so še v predvojni Jugoslaviji priznavali odličnost državnih nadzornikov in starši, kateri so jim zaupali vzgojo svojih otrok. Njihovi uspehi so bili vedno med najboljšimi v vsej državi. Zato so te šole obiskovali ne samo katoličani, temveč tudi drugoverci in jim s tem izkazali popolno zaupanje. Te šole so bile v vsem svojem delu izenačene z državnimi šolami. Danes se v tisku, ki je blizu prosvetnih oblasti, javlja, da te šole ne bodo mogle več delovati in da bodo odpravljene. Ni mogoče razumeti, zakaj bi bilo potrebno odpraviti te šole, ko jim sami starši, ki so najbolj poklicani, da odločajo v vprašanju vzgoje otrok, izkazujejo zaupanje in zahtevajo, da z delom nadaljujejo. Duh prave demokracije zahteva, da se spoštuje volja staršev glede na šolanje otrok. To tem bolj, ko ima tudi Cerkve naravno pravico ustanavljati privatne šole. To pravico ji priznavajo vse kulturne države. Te se lahko samo veselijo, da jim Cerkve pomaga pri težkem izvrševanju njihovih dolžnosti in

tako skupaj z njimi nosi breme vzdrževanja šol.

Vzgojni zavodi

Razen privatnih šol je katoliška Cerkve imela večje število internatov, zavodov za vzgojo srednješolske in delavske mladine, kakor tudi malih otrok. Ti zavodi so danes večinoma zaprti ali pa so jim skoro povsod postavljeni komisariji in komisarke. O delu teh katoliških cerkvenih zavodov raznašajo nekateri ljudje, ki nikoli ne podpisujejo svojih sestavkov v dnevnem tisku, neresnične obdolžitve in nevredne karikature. Ti proglašajo versko vzgojo v teh zavodih kot srednjeveško in mračnijaško. Ker ni katoliškega tiska, ki bi mogel prikazati pravo stvarno stanje v vsakem posameznem slučaju, drugo dnevno časopisje pa ne sprejema in ne prinaša člankov pisanih proti temu, kar je samo priobčilo, ostajajo ti zavodi brez najbolj osnovne pravice samoobrambe. Razen tega si omenjeni komisariji in komisarke odkrito in prikrito prizadevajo onemogočiti delovanje katoliških vzgojiteljev. Svoboda vesti in v izpovedi je na tem področju ostala prazna beseda, ki velja samo tedaj, ko se z njo noče opravičiti proticerkveno stališče.

Nevarnosti za mladino

Mladina je po vseh mestih izpostavljena novim moralnim nenorodnim zaradi prirejanja plesov, ki trajajo dolgo v noč in tudi do zore. Tako se dogaja, da moška in ženska mladina včasih ostaja skupaj vso noč pod vplivom alkohola, a brez nadzorstva staršev. Naj nihče ne reče, da se v tem ne skrivajo velike nevarnosti za нравno vzgojo mladine. Izkušnja, ki je najboljša priča, kaže, da je toliko fantov, zlasti pa deklet, leta in leta objokovalo take priložnosti in njihove posledice. Kar nas pri tem najbolj skrbi, je okoliščina, da si starši in vzgojitelji ne upajo svojim lastnim otrokom radi tega ugovarjati.

Posvečevanje nedelj

Izpolnjevanje nedeljske dolžnosti s prisostvovanjem sv. maši, je v mnogih slučajih onemogočeno zaradi mitingov, skupščin in sestankov, ki se prirejajo v času, ko traja sv. maša. Ravno tako se v nekaterih krajih mladina sili, da prav v nedeljo sodeluje pri takozvanem "udarniškem delu". Tako se mladina hote odtuja in odbija od izvrševanja verskih dolžnosti. Ako pripomnimo, da se v mnogih vojaških edincah, v katerih služijo največ kmečki fantje, v bolnicah in mladinskih organizacijah, skuša širiti teorija o postanku človeka iz opice, je jasno, kakšna smer vzgoje se hoče vsiliti naši katoliški mladini. Slika postaja še bolj jasna, če imamo pred očmi postopek v srednjih šolah, kjer se poudarja, da mladini ne bo treba poslušati „ver-

skih bajk" o nastanku človeka, temveč da se bo o tem "znanstveno" govorilo.

Krščanski zakon

Krščanskemu zakonu je vzeta njegova svetost s tem, da je s prakso uveden civilni zakon. Vsa preteklost naših narodov, ki so vzgojeni v krščanski veri, je smatrala zakonsko zvezo med možem in ženo za svetinjo, zakrament, ki se sklepa pred božjim oltarjem v cerkvi. Danes je tudi to spremenjeno. Jasno je, da bo trdnost zakona, ki je sklenjen pred civilnimi oblastmi, popolnoma drugačna, kakor je nerazvezljiva trdnost zakramentalnega zakona. Razen tega civilne oblasti razvezujejo v svojem delokrogu zakone, ki so sklenjeni v katoliški Cerkvi, brez njene vednosti in v nasprotju z jasnimi odredbami božjega zakona. Število takih razvezanih zakonov je samo v Zagrebu v poslednjih mesecih zelo veliko. Kakšne posledice bo to imelo za urejemo družinsko življenje, ki je osnovna celica vsakega napredka ter sreče naroda in države, je jasno. Koliko otrok bo brez lastne krivde oronanih največje dobrine svojega detinstva in svoje mladosti, na to se ne sme niti pomisliti.

Katoliška dobrodelnost

Tudi na področju čisto karitativnega delovanja se katoliški Cerkvi postavljajo stalne ovire. Znano je, koliko dobrega je storila Nadškofijska Karitas v Zagrebu. S svojim delom je rešila okoli 7000 otrok brez razlike vere. Našim bratom v pasivnih krajih je poslala na desetine vagonov hrane in tako rešila mnogo stotin ljudi lakote in smrti. Skrbela je za prehrano naših bratov po krvi, ki so bili odvedeni v taborišča v Italijo. Te nesrečneže je prehranjevala tudi tedaj, ko so se vrnili na svoje domove v domovino. Danes ima tudi Karitas državnega poverjenika, ker država nima v njeno delo zaupanja. Vsa javnost pa ve zelo dobro, da je Karitas redno dajala poročila o svojih prejemkih in izdatkih in tako opravičila zaupanje, ki so ji ga izkazovale široke mase naroda.

Agrarna reforma

Agrarna reforma, kot je uzakonjena v Začasni Narodni skupščini, je velika krivica nasproti katoliški Cerkvi. Zemljiška posestva, ki jih Cerkve ima, je dobila na zakonit in pošten način. Ta posestva niso služila Cerkvi za nedovoljeno pridobivanje novega imetja. Z njimi je Cerkve vzdrževala svoje služabnike, svoja škofijska in nadškofijska sementišča in osrednje urade. Ni torej majhno število ljudi živelo od njihovih dohodkov, temveč naravnost veliko in to največ sinovi kmečkih in ubožnejših slojev. Razen tega so bili cerkveni služabniki, ki so uživali ta posestva, z darilnimi pogodbami vezani, da izvršujejo določene obveznosti nasproti darovalcem ustanov.

Poleg vsega tega je toliko in toliko duhovnikov darovalo za kulturne in narodne namene velike, naravnost kraljevske darove, s katerimi so ustvarili trajna kulturna in socialna dela. Da navedemo samo zagrebško vseučilišče, ki more in mora prištevati med svoje največje dobrotnike škola Strossmayerja, nadškofa dr. Bauerja in župnika Žerjaviča.

Agrarna reforma odvzema in razlašča Cerkve vseh zemljišč z vsem gospodarskim aparatom brez kakršnekoli odškodnine, kot da bi jih Cerkve pridobila s tatvino. Tisti minimalni del zemlje, ki se Cerkvi pušča, še zdaleč ne bo zadosten za vzdrževanje sementišč, osrednjih škofijskih uradov, stolnic, župnih cerkva ter osrednje škofijske duhovščine. S tako agrarno reformo se onemogoča redno cerkveno življenje. Na veliko večje število vernikov pa, kot je število onih, ki bodo dobili košček otete cerkvene zemlje, se nalagajo nova bremena za vzdrževanje cerkvenih ustanov in njenih služabnikov.

Da se kolikor toliko opraviči odzemanje cerkvenih posestev, se jih je skušalo v dnevnih časopisih prikazati kot slabo obdelana in zapuščena. Ko se je pa s popravkom hotelo ugotoviti pravo stanje stvari, to isto časopisje ni prineslo niti črke obrambe onih, ki so krivično napadeni, ker je vsem znano, kdo je ta posestva spravil v žalostno stanje, v katerem so danes. Vsekakor ne Cerkve!

Moramo pa tudi ob tej priložnosti poudariti, da Cerkve nikdar ni nasprotovala upravičenim socialnim reformam, niti tedaj ne, ko so bili s tem prizadeti njeni materialni interesi. Cerkve sicer zahteva, da v teh stvareh, ki tako bistveno posegajo v področje cerkvenega življenja, država ne uporablja enostranskih metod sile in diktata, temveč da se predhodno sporazume s Cerkvijo kot samostojno in enakopravno stranko.

Katoliški ženski redovi, njihove vzgojne in karitativne ustanove, imajo skoraj vsak dan nove neugodnosti in težave z novim duhom, ki jih obdaja. Koliko šikaniranja morajo pretrpeti redovnice bol-

ničarke ne samo v državnih, temveč tudi v lastnih bolnišnicah. Postopek nekaterih imenovanih upraviteljev v sestriških bolnišnicah kaže očitno namero, da se sestram redovnicam onemogoči njihovo karitativno delovanje v korist bolnikov in odvzamejo bolnice, ki so jih s svojim trudom, s svojimi rokami in s svojimi neprecenljivimi žrtvami zgradile in vzdrževale.

Spoštovanje mrtvih

Nazadnje vas moramo, predragi verniki, spomniti še na eno bolečo in nenavadno dejstvo. Niti grobovom pokojnih ni bilo prizanešeno. Na pokopališčih v Zagrebu, Varaždinu in drugih mestih se po odredbi neposredno nadrejenih oblasti, odstranjujejo krži z grobov ustašev in nemških vojakov. Sami grobovi so tako zravnani, da ni mogoče spoznati, kje je kdo pokopan. Pred smrtjo se klanjajo vsi ljudje. Tudi sovražnik neha biti sovražnik. Tudi njemu pripada, po nepisanih zakonih človečanske kulture, ki izvira iz krščanske ljubezni, pravica dostojnega groba. Znano je, da so po prvi svetovni vojni nekdanji sovražniki zelo spoštovali in čuvali grobove vojakov, ki so kot osvajači padli v tujih deželah. In danes se tega pri nas ne dovoli niti lastnim sinovom.

Skrb za trpeče

Predragi verniki! Naša skrb se ni ustavila na neposrednih potrebah Cerkve, njenih ustanov in duhovnikov. Vedoč za trpljenje in stiske tolikih naših vernikov, smo s svoje strani vse stardli, da jim olajšamo in pomoremo v dnevnih preizkušnje in križi. Tako smo se pri merodajnih činiteljih večkrat, bodisi ustno, bodisi pismeno, zavzemali za tiste, ki so jih sodišča obsodila na smrt, da bi bili pomiloščeni. Zahtevali smo odločno, da se jim na zadnjo uro podeli verska tolažba. Zahtevali smo, da se sorodnikom usmrčenih pokažejo grobovi njihovih pokojnikov. Vse to so usluge, ki smo jih prav tako vršili tudi v času prejšnjih vojnih režimov, ko so nas zato prosili sorodniki nesrečnih žrtev bratomornega klanja.

Za one, ki so bili odpelja-

ni v taborišča, smo zahtevali, da se sorodnikom navede kraj, kamor so dodeljeni. Zavzemali smo se, da bi se čimprej pustili na svobodo, če se jim ni dokazala nobena krivda. Sprožili smo vprašanje tolikih izobražencev, ki so ostali brez službe in ki niso v stanju sebi in svojim družinam preskrbeti potrebni vsakdanji kruh. Vsem, ki so nas prosili za pomoč, smo skušali po svojih močeh iti na roko, imajoč pred očmi edino zapoved krščanske ljubezni in pravičnosti do vsakega, kdor išče našo pomoč. Pri tem nismo gledali, kakšnega političnega mišljenja je kdo, prav tako kot niti v času vojne nismo vprašali, katere vere ali narodnosti je kdo. Ni nas mogel zadržati neupravičen ugovor, da se na ta način dela nedovoljena propaganda za določene politične akcije, temveč da vršimo edino svoj poklic v duhu Kristusove ljubezni do bližnjega. Če nismo uspeli v najpoglavnejših vprašanjih, ni naša krivda. Zavedamo se, da smo popolnoma izvršili svojo dolžnost. Boli nas, da nismo mogli pomagati tam, kjer je pomoč bila potrebna in kjer bi otrla marsikatero solzo.

Brezbožni duh

Še nekaj nas posebno boli: to je materialistični in brezbožni duh, ki se danes javno in tajno širi po naši domovini. Mi, katoliški škofje Jugoslavije, kot učitelji resnice in zastopniki vere, odločno obsojamo ta materialistični duh, od katerega človeštvo ne sme ničesar dobrega pričakovati. A obenem s tem obsojamo seveda tudi vse ideologije in vse one družabne sisteme, ki svoje življenske oblike gradijo ne na večnih načelih razodetja in krščanstva, marveč na napačnih temeljih materialističnega, torej brezbožnega filozofskega nauka.

Vse, kar smo povedali, smo skušali dobro proučiti. Iz vsega tega se jasno vidi, da ima katoliška Cerkve v demokratični federativni Jugoslaviji drugačen položaj in drugačne težave kot jih je imela prej. Današnje stanje katoliške Cerkve v Jugoslaviji se razlikuje, po našem

mišljenju, samo po imenu od stanja odkritega preganjanja Cerkve.

To smo vam želeli povedati, predragi verniki, da boste na jasnem glede položaja, v katerem je katoliška Cerkva v Jugoslaviji.

Zaupanje v Boga

Naj se zgodi karkoli, mi z zaupanjem gledamo v bodočnost. V tem nas hrabri prebujeno versko življenje širokih mas vernikov v vseh krajih naše države. Posebno nas pa tolaži in veseli prebujeno in silno narastlo češčenje Matere božje, ki je tako drago in blizu srcu naših katoliških množic. To se kaže v ogromnem obisku naših narodnih Marijinih božjih poti, ki so obiskovane kot nikdar poprej. Netite tudi naprej v svojih dušah in v svojih družinah to iskreno češčenje Matere božje. Molite skupno njen rožni venec. Posnemajte njene kreposti, pa je gotovo, da bo Mati božja naša posebna zavetnica. Njena močna priprošnja bo izprosila našemu vernemu narodu, da v vseh prilikah in v vseh težavah ostane zvest veri svojih očetov in njenim zapovedim. Mati božja nas ne bo zapustila, temveč nam bo izprosila obilni božji blagoslov v vseh naših potrebah. Naj bi bil ta božji blagoslov čim obilnejši za vse vas in vse vaše potrebe.

Namen in zahteve škofov

In ko vam vse to razlagamo, predragi verniki, mi tega ne delamo v želji, da bi izzvali borbo z novo državno oblastjo. Mi te borbe ne iščemo, niti je nismo iskali. Naše misli so bile vedno usmerjene k miru in ureditvi državnega in javnega življenja. Ta mir nam je danes vsem tako potreben. Toda mi smo globoko prepričani, da se pomirjenje in ozdravitev od vojne zadanih ran more v naši državi ustvariti samo s spoštovanjem naukov krščanske vere in njene pravnote. Zato nas ne bodo zmedli krivični napadi in krive otožbe, da podpiramo reakcijo in sovražniške naroda. Mi smo s svojim narodom in čuvamo njegove najdragocenejše vrednote in

neporušno dediščino njegovih očetov: njegovo vero, njegovo poštenje in njegove želje, da živi svoboden na svobodo, v slogi in ljubezni z vsemi državljani te države, brez razlike vere in narodnosti.

Zato zahtevamo in od tega nikdar in pod nobenim pogojem odstopili ne bomo: zahtevamo popolno svobodo katoliškega tiska, popolno svobodo katoliških šol, popolno svobodo katoliškega združevanja, svobodo katoliške karitativne dejavnosti, popolno svobodo človeške osebnosti in njenih neodstopnih pravic, popolno spoštovanje krščanskega zakona, povrnitev vseh odvzetih zavodov in institucij. Samo pod temi pogoji se bodo mogle urediti razmere v naši skupni državi in ustvariti trajen notranji mir.

Naj Vsemogočni blagoslovi vsa prizadevanja vseh, ki so dobre volje, da se uresničijo ti cilji. Naj On, ki je edini vir miru, kakršnega svet ne more dati, da vam vsem, da naposled doživite dneve pravega in trajnega miru! Kot jamstvo tega naj na vas vse pride blagoslov Boga Očeta in Sina in Svetega Duha!

V Zagrebu, dne 20. septembra 1945.

1. **Dr. Alojzij Stepinac**, l. r., nadškof zagrebški in predsednik škofovskih konferenc;
2. **Dr. Nikola Dobrečić**, l. r., nadškof barski in primas srbski;
3. **Dr. Josip Ujčić**, l. r., nadškof belgrajski in apostolski administrator Banata;
4. **Dr. fra Jeronim Mileta**, l. r., škof šibeniški;
5. **Dr. Kvirin Klement Bonafacić**, l. r., škof splitski, nekdanji solinski in makarski;
6. **Dr. Josip Srebrnič**, l. r., škof krški;
7. **Msgr. Mihael Pušić**, l. r., škof hvarski;
8. **Dr. Ivan Jožef Tomažič**, l. r., škof mariborski;
9. **Dr. Viktor Burić**, l. r., škof senjsko-modruški;
10. **Dr. Smiljan Čekada**, l. r., škof skopljanski;
11. **Dr. Petar Šulc**, l. r., škof mostarsko-duvanjski in trebinjski;
12. **Dr. Anton Akšamović**, l. r., škof-apostolski administrator djakovski;
13. **Msgr. Lajčo Budanović**, l. r., škof-generalni vikar subotički;

VERske NOVICE

Jeruzalem. Med izkopavanjem na cesti iz Jeruzalema v Betlehem so arheologi judovske univerze v Jeruzalemu v neki votlini odkrili enajst starih žar z različnimi napisi. Med temi je vklesano tudi ime Jezusovo. Posode in napisi so iz pred t. 70 po Kr. in so jih morda napravile priče, ki so same prisostvovali križanju.

Arheologi so mnenja, da so te posode inorda »najstarejši arheološki spomeniki krščanstva«. Napise niso še popolnoma prebrali. Zdi se, da so napisi defo tislili Judov, učencev Jezusovih, ki so tožili Pilata in potem žalovali zaradi smrti svojega poglavarja. Napisi opisujejo globoko žalost zaradi smrti Kristusa. Po izjavah arheologov je najstarejši do sedaj znani arheološki napis o smrti Jezusa Kristusa bil napisan več ko sto let pozneje.

Napoli. Franc Ksaver Nititi, znani liberalni minister in politik izpred fašistične dobe v Italiji, je imel v sredo 3. l. m. velik politični govor v Napoli pred najodličnejšimi predstavniki nove Italije. Ob tej priložnosti se je proti koncu svojega govora sponil tudi sv. očeta Pija XII. Izrazil se je takole: »Jaz sem čisto mislil na Pija XII., posebno sem mislil nanj do pred nedavnim, ko sem živel izgnan v Nemčiji. Ob najbridkejši uri v zgodovini Evrope, ko je najhuje grozilo nacistično barbarstvo, je čutil Pij XII. dolžnost, da je v mejah možnosti branil človeštvo.«

Rim. Tudi v rimski posvetovalni zbornici so čutili potrebo novoimenovali svetovalec, da izrazijo svojo hvaležnost papežu za vso njegovo skrb za Italijo v težkih letih vojne. Ko jo svetnik Bencivenga omenil sv. očeta, so ministri in mnogi med svetniki, vstali in se pridružili izrazom hvaležnosti in spoštovanja do sv. očeta. Nekateri italijanski listi poudarjajo, da to ni bila enodušna manifestacija, ker so se zdržali nekateri moške levce, čeprav je sv. oče mnogo komunistov in socialistov rešil pred nacisti in fašisti, ko jih je skrival po rimskih samostanih in kletijah.

14. **Dr. Anton Buljan**, l. r., generalni vikar sarajevski;
15. **Msgr. Božo Ivaniš**, l. r., generalni vikar banjaluški;
16. **Anton Vovk**, l. r., generalni vikar ljubljanski;
17. **Ivan Jerič**, l. r., generalni vikar prekmurski;

Za to pastirsko pismo, ki naj se vernikom v cerkvah prebere dne 30. t. m., nosi vso odgovornost samo celokupni katoliški episkopat D. F. Jugoslavije.

DOPI SI

Iz Slovenske Benečije. V vasi Kravar pri Sv. Lenartu zidajo novo cerkev v čast Brezmadežnemu Srcu Marijinemu. Pred začetkom dela se je duhovnika temu Srcu posvetila in je že 12. decembra 1944. čutila mogočno pomoč Marijino, ker je bila čudežno obvarovana, da je niso nemški SSovci uničili, da si bili v vasi napadeni od partizanov. Od tistega dne se je ljudstvo še bolj oklenilo Marije in z veseljem žrtvuje za Njeno cerkev denar, les, delo in kar more. A vasica ni bogata. Častilci Brezm. Srca Marijinega lahko pomagajo s prispevki, ki jih sprejema tudi uprava našega lista. Marija ne bo ostala dolžna.

Domači zdravnik.

Zadnji smo videli, da je za zdravje nujno potrebna zdrava kri. Danes hočemo dati nekaj nasvetov, kako si z domačimi zdravili lahko ozdraviš bolno kri.

Predvsem en nasvet, ki se ga lahko poslužuješ skozi vse leto. Na zajutrak si gotovo vaje, kot po naših krajih vsi! Dobro! Ni pa ravno treba prave kave, niti vedno ne ječmenove kave, prav lahko jo nadomestiš s čajem, ki bi bil obenem zdravilen. Tudi je menjavanje vedno izdatnejše. Vedno kava, vedno ječmen, četudi zmerno, ni prav, ker je lasnost želišč, da delujejo le nekaj tednov. Potem je treba menjati. Menjavanje pa bi bilo lahko ob obilici čaja, ki bi obenem zdravilno vplivali na nas.

V svrhu čiščenja krvi in presnavljanja so za zajutrak primerne te le rastline v obliki čaja ali sokov: brezovi listi, robidovi l., jagodovi l., koromač, grenkulja, uresje, borovničevi l., malinovi l., lapuhovi l., bezgov cvel, listi grozdjca sv. Ivana (posebno črnega), kamilca, lipov cvel, jajbelj, orehovi listi i. dr. Lahko rabiš vsako rastlino zase, lahko po dve ali tri skupaj.

Za posamezne bolezni bi pa lahko rabili:

Za želodec in črevesje: jabolčni olupki, koromač, lipov in bezgov cvel in kamilca, ter brinjeve jagode in pelin.

Kdor je nagnjen k katarju naj pije: čaj lapuha, čaj bezgovca ali lipovega cvelja, oljučnik, ejbiš.

Za odvajanje vode: je posebno dobro kuhati 3/4 ure šipečja (na Goriškem srboritke), čaj turskih las in čaj preselce.

Za kožne bolezni in delovanje kožnih celic rabi: bezgov cvel, lipov cvel, beli trn. siroike, orehovo listje, preselco.

Bolj splošen čaj za več bolezni je lapuh, robidovo listje, jagodovo l., vsega ena do dve šalčki na dan.

Za revmo: čaj orehovega listja 10 gr. prvenec 40 gr. lipov cvel 50 gr.

Polij mešanico z vrelo vodo in pusti da se primerno ohladi, nadrobni kruh in užij 1 - 2 šalčki na dan.

Do tujak o zajutrku, ki se ga lahko poslužuješ skozi celo leto!

Zdravko.

Odgovorni urednik Msgr. ALOJZIJ NOVAK
Tiskano z dovoljenjem A. I. S.